

Victor PARHON

Proezia, pro-stitia, și pro-stituarea profesională

O jună copilă nelipsită de talent, dar nici de ambiții disproporționate față de câtimea talentului ce i-a fost hărăzit, începe să facă de pe acum, la nici 40 de ani împliniți, figură de doamna Bulandra.

S-ar putea să i se tragă și de la teatrul cu același nume, unde a fost actriță și a jucat roluri importante, dar i se trage cu siguranță și mai ales de la coproducțiile SMART, în general sensibil supraevaluate de presă. În ultima, regizată de Mihai Măniuțiu, joacă rolul titular și e de o rară făcătură studiată, în ciuda unor aprecieri „critice” de genul Oana = Ioana (d’Arc) sau Ioana (d’Arc) = Oana, dacă nu chiar Oana d’Arc pur și simplu. Vă mai amintiți sloganul „Marcel lureș e Richard II și Richard II este Marcel lureș”? Nu trebuie să ne mirăm așadar dacă, la un asemenea grad de exigență critică, juna cu pricina o fi început să creadă că lucrurile chiar așa stau, ca odinioară „geniul Carpaților”!

Cum necum, fapt e că au început să creadă și alții, Oana Pellea, căci despre ea e vorba, devenind peste noapte directoarea companiei SMART, singura din țară atât de bogată încât își poate permite să plătească actorii aproape de valoarea reală a prestațiilor acestora.

Nu ne-am fi ocupat de cestiune, dacă distinsa domnișoară directoare n-ar fi avut trăsnița idee de a-l promova la Pro TV pe „pro-etul” nostru național, Mihai Eminescu, în chiar anul sărbătoririi acestuia, acordându-i 1 minut zilnic, la 12 noaptea. Nu ne era de ajuns că, de câțiva ani încoace, la 1 Decembrie, sărbătorim mai întâi înființarea Pro TV-ului și apoi Ziua Națională a României! Ca o dovadă elocventă a modestiei acestui post și a prețurii realizatorilor emisiunii pentru Mihai Eminescu și pentru ideea de **poezie** pe care acesta o simbolizează în cultura română, generosul minut acordat la 12 noaptea se cheamă „Proezia”! Nu blasfemia, așa cum e de fapt, ci „Proezia”, adică ceva ce nu există în limba română, sfântă pentru Mihai Eminescu.

Cum poți să pretinzi că cinstești memoria lui Eminescu, bătându-ți joc, cu nonșalanță, tocmai de limba română, ale cărei modernitate și armonie au fost copleșitor influențate de creația eminesciană? Chiar dacă ar vrea poate să se înțeleagă, din odioasa denumire, și un alt fel de prezentare a poeziei, propriu postului Pro TV, nimic nu-ți dă dreptul, nici chiar banii SMART-ului, să pocești limba română, sub pretextul că i-ai aduce un omagiu tocmai celui care i-a modelat modernitatea!

Dar să discutăm acest „pro-iect” (cultural?) și sub alte aspecte. Orice om de teatru, inclusiv Oana Pellea, știe că actorii se împart, între altele, și în spuitori și nespuitori de versuri. Ultimei categorii îi aparține chiar Oana Pellea: din fabulele argheziene spuse la intrarea în facultate neputându-se trăi toată viața! Cea mai bună dovadă e că, acum câteva zile, când a „spus” cuvinte eminesciene la „Proezia”, a fost filmată tăcând, la orizontală (vezi pro-funzimea simțirii!), textul auzindu-se din off! Și mai hazoasă a fost seara precedentă (19 ianuarie 2000 – n.a.), în care Marin Moraru, acest mare actor comic ajuns la senectute, dar care n-a spus până acum versuri de Eminescu, ne-a uimit morfolind oțărât câteva panseuri eminesciene, într-o modalitate involuntar ilară, efect demn de elitismul elevat al acestei emisiuni, care nu e pentru vulg, ci pentru cei care stau până la 12 noaptea, tocmai ca să se întâlnească nu cu Eminescu,

ci cu „proezia” sa! Aseară, stând pe o scară (regia: Mihai Măniuțiu), l-am văzut pe actorul clujean Dorin Andone spunând, aproape alb, *Odă în metru antic*. Era evident că omul n-avea nici o vină, dar câți actori din breaslă și-ar permite să refuze 1 minut plătit regește? S-ar părea că ambițioasa directoare și-a propus să nu ierte nimic, de la tinerii absolvenți la vajnicii pensionari, toată breasla fiind „protivită” (alt cuvânt drag celor de la Pro TV!) să spună Eminescu! Oare chiar așa stau lucrurile? Până mai ieri, prin coerciție, dar și prin anumite avantaje indiscutabile, actorii erau „obligați” să spună versuri patriotice, care să-l proslăvească pe marele cârmaci. Fără îndoială, o formă de prostituare profesională, practică totuși numai de o parte a actorilor, dintre cei **care știau să spună versuri!** Nimeni nu s-ar fi gândit atunci să-l solicite pentru chestia asta pe Rauțki, când exista Cozorici, bunii mei prieteni de odinioară, mari actori și unul și altul!

Îl mai țin minte, spunând *Scrisoarea a III-a*, pe neasemuitul George Vraca, într-o inconfundabilă manieră patetică. Dar îl țin minte și pe un alt actor, mai puțin mare, mai puțin celebru, dar **inegalabil** în spunerea clară și tulburătoare a versului eminescian: Ludovic Antal. Ce vreau să spun cu asta? Că, de pildă, Ion Caramitru n-a fost niciodată un actor „mai mare” decât Toma Caragiu și nici Ovidiu Iuliu Moldovan „mai mare” decât, să zicem, George Constantin, chiar dacă primii au spus admirabil versuri, inclusiv de Eminescu, în timp ce colegii lor n-au rămas în istoria teatrului prin asta. Vreau să spun că nu e obligatoriu ca un actor să știe să spună versuri și că ar fi păcat ca acum, din considerente ținând de crunta sărăcie a breslei, să ne întoarcem la un alt fel de pro-stituare pro-fesională.

Că se poate întâmpla – și chiar a început să se întâmple și așa! – ne-o demonstrează întristătoarea realitate de la imunda emisiune „Vacanța mare”, unde tineri actori profesioniști nelipsiți de talent acceptă să facă o jalnică figurație celor doi siniștri amatori a căror vulgaritate frizează patologicul și a căror subtilitate comică frizează retardarea.

Crede oare cineva de la Pro TV că, oferindu-ne acest minut de elevată „proezie”, vom putea uita cu ușurință nesfârșitele și înjositoare minute acordate incredibilelor obscenități de la „Vacanța mare”?

Îi amintim Oanei Pellea că decăderea profesiei la prostituție e greu de stăvilit într-o țară ajunsă în mizerie și disperare. A se vedea câte capete de afiș participă la jocurile Bingo și a nu se uita prea ușor nici „Ministerul comediei” de la Pro TV, puține staruri rezistând la sunetul arginților, chiar dacă era evident vorba de un balon de săpun, de o crasă stupiditate, având bineînțeles și „regie” (nimeni altul decât Horațiu Mălăele).

Cât privește cinstirea lui Eminescu, cu banii risipiți la „Proezie” s-ar fi putut scoate, chiar de către Editura PRO, o ediție de lux, dar și una ieftină, subvenționată, care să-l facă pe marele poet accesibil tinerei generații de aici, atât de sărace, dar dornice poate și de poezie. Iar poezia nu se vede și nu se ascultă numai la TV, ci în primul rând se citește, la ceas de taină, și se aude în gând. Ca să nu mai vorbim de faptul că a-ți aminti de Eminescu doar cu prilejul zilei de naștere sau de deces mi se pare, în esență, la fel de formal cu a-l programa în fiecare zi, preț de 1 minut, la 12 noaptea.

Sper ca prietenul meu Amza Pellea, de acolo de unde e, să nu se supere prea mult pe mine dacă mi-am spus cuvântul în această împrejurare, făcând-o nu altfel decât cu onestitate critică. Om sunt și eu și după trei emisiuni de „proezie”, urmărite consecutiv, n-am mai putut să tac.

(Reprodus după ziarul „Adevărul” din 22 ianuarie 2000)